

Діяльність з майнінгу криптовалют: правове регулювання та судова практика

Євгенія КОВАЛЕВСЬКА,
адвокат ПГ «Побережнюк
і партнери»

Майнінг криптовалют – це нова ніша українського бізнесу, яка стрімкими кроками піднімає Україну у світовому рейтингу країн з розвитку криптоекономіки та впровадження проєктів, заснованих на блокчейн. Бізнес, заснований на видобутку віртуальних грошей, не лише у світі, але й в Україні досяг мільярдних оборотів. На початок 2018 р. аналітики банку Citigroup визначили розмір українського ринку біткоїнів у 2,5 млрд доларів.

За допомогою біткоїнів, ефірів або інших видів криптовалют можна здійснювати оплату окремих товарів та послуг, купувати нерухомість і земельні ділянки. В країнах, де операції з біткоїнами офіційно дозволені, такий вид криптовалют розглядається як товар або інвестиційний актив та підпорядкований відповідному законодавству для оподаткування. В деяких країнах біткоїн визнано розрахунковою грошовою одиницею. Наприклад, в Японії біткоїн є законним платіжним засобом з податком на купівлю, а в Китаї операції з біткоїнами заборонені для банків, але дозволені для фізичних осіб.

Однак попри впевнені позиції нашої країни у світовому рейтингу, діяльність з майнінгу знаходиться в тіні та потребує прийняття відповідних нормативно-правових актів для здійснення державного регулювання.

Перші спроби регулювання діяльності з майнінгу в Україні на законодавчому рівні

Представники вітчизняного бізнесу в IT-індустрії для нормальної роботи у сфері майнінгу потребують трьох регуляторних кроків: надання криптовалюти офіційного статусу, затвердження спеціального тарифу на електроенергію для майнінгу, надання права кожному громадянину відкривати майнінгову ферму, отримувати від цього прибутки, мати можливість реєструвати свої електронні

гаманці, сплачувати податки та конвертувати криптовалюту в гривні. Завдяки забезпеченню виконання цих кроків, Україна може отримати легальний і потужний ринок майнінгу, який здатний, враховуючи обсяги, активно продукувати збільшення показників ВВП. Стимулювання розвитку ринку криптовалют призведе до припливу інноваційних технологій та виникнення якісно нової IT-інфраструктури. Технологія блокчейн може бути використана як для публічних реєстрів, так і для розвитку платіжних систем в Україні.

Першою спробою державного регулювання майнінгу був лист Національного банку України №29-208/72889 від 08.12.2014 р. та роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin від 10.11.2014 р., в яких було надано коментар щодо використання біткоїну як типу валют. НБУ зазначив, що віртуальна валюта біткоїн вважається «грошовим сурогатом», який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства. НБУ вважає, що діяльність з купівлі-продажу біткоїну за долари США або іншу іноземну валюту має ознаки функціонування так званих «фінансових пірамід» та може свідчити про потенційну залученість до здійснення сумнівних операцій відповідно до законодавства про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Згідно з поясненнями НБУ, уповноважені банки не мають правових підстав для зарахування іноземної валюти, отриманої від продажу біткоїнів за кордоном, на поточні рахунки в іноземній валюті фізичних осіб-резидентів. Іншими словами, держава не визнає біткоїни валютною цінністю. Національний банк України як регулятор зняв із себе відповідальність за можливі ризики та втрати, пов'язані з використанням криптовалют біткоїнів.

Представники ринку IT-індустрії частково погоджуються з думкою Національного банку України, що віртуальні гроші – це не валюта. Однак вони зазначають, що в більшості розвинених країн в законодавство введено таке поняття як «нематеріальний цифровий актив», на який поширюється право власності.

Якщо в країні діяльність з майнінгу не заборонена, то для уникнення будь-яких спекуляцій правоохоронних органів на порушенні кримінальних проваджень за цей вид діяльності (зокрема, на підставі кваліфікації дій як фіктивне підприємництво, ухилен-

ня від сплати податків чи відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, або фінансування тероризму) на законодавчому рівні потрібно легалізувати статус такої діяльності.

Перший віце-прем'єр-міністр України доручив Мінекономрозвитку, Мінфіну, Мін'юсту, Міненерговугілля разом з Держстатом, Агентством електронного урядування, НБУ (за згодою), НКЦПФР (за згодою), СБУ (за згодою) розробити відповідний проєкт нормативно-правового акту щодо доповнення Національного класифікатора України «Класифікація видів економічної діяльності» пунктом про майнінг як діяльність для підтримки функціонування розподіленої бази даних, що має відбуватися у класі 63.11 «Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність». Однак, на жаль, ситуація не зрушилася з місця. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності» не доповнений таким видом діяльності як майнінг.

Думка судів щодо майнінгу криптовалют в Україні

З огляду на лист НБУ від 08.12.2014 р. та роз'яснення до нього, суди, які здійснюють розгляд кримінальних справ, у своїй практиці посилаються на ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Національний банк України», згідно з якою забороняється випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу. Посилання на ці документи під час ухвалення вироку є суперечливими, адже листи НБУ, згідно з ч. 4 ст. 56 ЗУ «Про Національний банк України», не визнаються норма-

тосуються продажу наркотиків, вимагання, заволодіння коштами з чужих платіжних карток, діяльності конвертаційних центрів, організації DDOS-атак та ін.

Однією зі схем виведення коштів за кордон з використанням біткоїнів є інвестування у діяльність іноземного підприємства, зареєстрованого в іншій державі. Наприклад, підприємство Planet business management ltd, зареєстроване у Великобританії групою осіб з громадян України, Португалії та Швейцарії, обіцяючи інвесторам в майбутньому великі прибутки, отримувало кошти від іноземців (у тому числі громадян України) як інвестицію в нібито розроблений програмний продукт «Кайрос».

Практика винесення рішень судами в цивільних справах свідчить про те, що суди не визнають існування біткоїну, оскільки він не має ознак матеріального світу і не може бути об'єктом судового захисту. Оцінюючи лист НБУ від 08.12.2014 р., в якому вказується, що випуск віртуальної валюти біткоїн не має будь-якого забезпечення та не контролюється державними органами влади жодної країни, суди роблять висновок, що біткоїн не є забезпеченням реальної вартості. Суди не вважають біткоїн ні річчю відповідно до ст. 179 Цивільного кодексу України, ні продукцією, зважаючи на відсутність ознак матеріального світу. З огляду на таку позицію, перед тим як підписувати договір надання послуг та акт виконаних робіт до нього, оплата за яким здійснюється біткоїнами, потрібно розуміти, що у разі несплати замовником виконавцю за надані послуги ніхто не задовольнить претензії про стягнення заборгованості.

Представники ринку IT-індустрії частково погоджуються з тим, що віртуальні гроші – це не валюта

тивно-правовим актами та не можуть бути використані як норма права. До речі, дивним є той факт, що НБУ з-поміж інших видів криптовалют визнає грошовим сурогатом лише біткоїн. Отже, виходячи з логіки роз'яснень державного регулятора, якщо особа випускає або використовує інший вид криптовалют, ніж біткоїн, то за це не буде жодної відповідальності.

Більшість судових справ, де фігурують біткоїни як спосіб платежу,

Вітчизняним державним органам наразі потрібно зрозуміти, що бездіяльність у питанні законодавчого регулювання майнінгу в Україні та відсутність законодавчого визначення статусу криптовалюти породжує нелегалізовану господарську діяльність, необґрунтовану кримінальну відповідальність, ненадходження податків до Державного бюджету, а також неможливість громадян отримати належний судовий захист своїх прав. [✉](#)